

Το αίνιγμα του «Πάρσιφαλ»: Πρόβλεψε άραγε ο Βάγκνερ τον Αϊνστάιν;



Τη λύση του μυστηρίου ίσως δεν τη βρούμε ποτέ. Την πήρε μαζί ο Δάσκαλος αποχαιρετώντας μας το 1983 στη Βενετία. Αυτό για το οποίο μπορούμε να είμαστε σίγουροι είναι πως το βαθιά ανθρώπινο μήνυμα του Πάρσιφαλ δεν υπόκειται στη φθορά του χρόνου, ούτε στους περιορισμούς του χώρου. Θα υπάρχει όσο υπάρχει ο άνθρωπος, και θα φτάνει τόσο μακριά όσο η ματιά μας στο Σύμπαν!



Κώστας Παπαχρήστου

SHARE IT

Στο συναρπαστικό βιβλίο του «Για μια Νέα Ζωή» (A New Earth), ο **Eckhart Tolle** περιγράφει μία πορεία μύησης στις βαθύτερες αλήθειες της ύπαρξης μέσω της υπέρβασης του «Εγώ». Ανάλογες σκέψεις διαβάζουμε στο εξίσου ενδιαφέρον βιβλίο «Ο Ιερός σου Εαυτός» (Your Sacred Self) του **Wayne Dyer**. Κοινός παρονομαστής, η ιδέα ότι το «Εγώ» αποτελεί ανάχωμα στην πορεία προς την κατάκτηση της σοφίας. Η υπέρβασή του είναι το πρώτο, δύσκολο μα αναγκαίο βήμα που μας καθιστά άξιους να βιώσουμε το αίσθημα

της **συμπόνιας**. Έτσι, κατά μία έννοια, η κατάκτηση της σοφίας περνά μέσα από τη συμπόνια! Μία ιδέα που παραπέμπει στη μεγαλύτερη πνευματική κληρονομιά που άφησε πίσω του ένας μεγάλος μουσικός και διανοητής που αγάπησε πολύ την Ελλάδα...

Ο «*Πάρσιφαλ*» (Parsifal) υπήρξε το τελευταίο – και κατά πολλούς κορυφαίο – μουσικό δράμα του **Ρίχαρντ Βάγκνερ** (Richard Wagner, 1813-1883). Η όπερα, με χαρακτήρα σκηνικής τελετουργίας, πρωτοπαρουσιάστηκε το 1882 στο δεύτερο Φεστιβάλ του Μπαϊρόιτ (Bayreuth) υπό τη μουσική διεύθυνση του **Χέρμαν Λεβί** (Hermann Levi), ενός σημαντικού Γερμανοεβραίου μαέστρου και στενού φίλου του συνθέτη. Το λιμπρέτο του Βάγκνερ βασίζεται εν μέρει σε επικό ποίημα του **Βόλφραμ φον Έσενμπαχ**, γραμμένο τον 13ο αιώνα.

Κεντρική ιδέα στο μουσικό δράμα είναι η κατάκτηση της σοφίας (ή, κατά τη σωκρατική αντίληψη, της **αυτοσυνειδησίας**) μέσω της συμπόνιας για τον συνάνθρωπο, του βιώματος, δηλαδή, του αλλότριου πόνου. Η ιδέα δεν ανήκει, φυσικά, στον ίδιο τον Βάγκνερ αλλά είναι αποτέλεσμα της επίδρασης του **Σοπενχάουερ** πάνω στον συνθέτη – φιλόσοφο. Σύμφωνα με την υπόθεση του έργου, ο Πάρσιφαλ, ένας επιφανειακά αφελής αλλά κατά βάθος καλόψυχος νέος, ανακαλύπτει τις βαθύτερες αλήθειες της ύπαρξης όταν, μετά από μία μακρά περιπλάνηση (που συμβολίζει μια πορεία μύησης), κατορθώνει να υπερβεί τα τείχη τού «*Εγώ*» και να βιώσει τον πόνο του συνανθρώπου (Αμφόρτας) σαν δικό του πόνο...

Στο ποιητικό κείμενο του λιμπρέτου υπάρχει μία αινιγματική φράση που δημιουργεί ενδιαφέροντες συνειρμούς με τις φυσικές επιστήμες. Λίγο πριν το υπέροχο ορχηστρικό ιντερλούδιο της Πρώτης Πράξης, ακούγεται ο παρακάτω διάλογος ανάμεσα στον Πάρσιφαλ και τον Γκούρνεμαντς:

ΠΑΡΣΙΦΑΛ: «Μόλις και μετά βίας βαδίζω, κι όμως νιώθω πως ήδη έχω πάει πολύ μακριά!»

ΓΚΟΥΡΝΕΜΑΝΤΣ: «Βλέπεις, γιε μου, σ' αυτό εδώ το μέρος *ο χρόνος γίνεται χώρος!*»

Όσο κι αν θέλει κάποιος να αποφύγει τη σκέψη ως παράλογη, δεν μπορεί να μη διερωτηθεί ως πού, άραγε, έφτανε η ικανότητα του Βάγκνερ να βλέπει μπροστά από την εποχή του. Η όπερα πρωτοπαρουσιάστηκε 23 ολόκληρα χρόνια πριν ο **Άλμπερτ Αϊνστάιν** προτείνει την (Ειδική) **Θεωρία της Σχετικότητας**. Κι ο παραπάνω διάλογος παραπέμπει αναπόφευκτα στους χωροχρονικούς μετασχηματισμούς που επιτρέπει η σχετικιστική θεωρία. Περίπτωση επιστημονικής προφητείας; Ή μήπως θα πρέπει να βουλευτούμε με την πιο «πεζή» φιλοσοφική ερμηνεία περί ιδεατού ή υποκειμενικού χώρου και χρόνου, γυρίζοντας με αίσθημα ανακούφισης πίσω στον Καντ και τον Σοπενχάουερ;

Τη λύση του μυστηρίου ίσως δεν τη βρούμε ποτέ. Την πήρε μαζί ο Δάσκαλος αποχαιρετώντας μας το 1883 στη Βενετία. Αυτό για το οποίο μπορούμε να είμαστε σίγουροι είναι πως το βαθιά ανθρώπινο μήνυμα του Πάρσιφαλ δεν υπόκειται στη φθορά του χρόνου, ούτε στους περιορισμούς του χώρου. Θα υπάρχει όσο υπάρχει ο άνθρωπος, και θα φτάνει τόσο μακριά όσο η ματιά μας στο Σύμπαν!